

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות רשפי אש

לע"נ מרים שיינדל בת יצחק"א אפרים שמעון סינאוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

דחי ליה לאביי דמהא לא תשמע דסבירא להו בהא²⁶¹ כוותיה, אלא דלמאי דסבירא להו בטעמא דשומר שמסר לשומר, על כרחין איצטריכו לאקשווי ולפרוקי הכין, דלא דמי פשיעה דשומר שמסר לשומר לפשיעה זו, דאילו למאי דסבירא להו דטעמא דהתם משום שאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר, פושע גמור הוא²⁶², ומדאפקה מרשותיה ומסרה לשומר אחר הוה ליה כגזולן או כגנב, וקמה לה בהמה ברשותיה לגמרי ואפילו לאונסי מיתה, ולמאן דאית ליה ההוא טעמא על כרחין ליכא לשנויי אלא כדשני ר' אמי כשנתנו לו בעלים רשות, הא לאו הכי בהמה דידיה הוא דקטל מלאך המות ולא בהמת מפקיד, וכדרך שחייבה תורה בשואל^{משה} דאוקמה ברשותיה, ומשום הכי לא שני ליה הכין²⁶³ ר' אמי, אבל פשע בה ויצאת לאגם פשיעה בשמירה היא, ולא דידיה היא למיקם ברשותיה לכולהו אונסין אלא לאונסין שבאו מחמת אותה פשיעה, אבל לא לאונסי מיתה דמה לי הכא ומה לי התם, ובהא אפשר דכוותי סבירא להו. ואילו בההיא הוה סבירא להו כטעמא דידי דאמינא את מהימנת לי בשבועה איהו לא מהימן לי בשבועה, לא הוה מותבי מינה כלל. ור' אמי נמי אפשר דאפילו בההיא כרבא סבירא ליה, אלא דבעי לפרוקה אליבא דמקשה דהוה סבירא ליה משום דאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר.

הכא במאי עסקינן שתקפתו ועלתה תקפתו וירדה. הקשה הראב"ד ז"ל²⁶⁴ למה לי תקפתו ועלתה, והא אוקימנא שיש שם מרעה שמן

ברשותיה לגמרי כאילו היא שלו, חוץ ממתה מחמת מלאכה, דאמר ליה²⁵⁵ לאו לאוקומה בכילתא שאילתיה.

אמר ליה אביי לרבא לדידך דאמרת וכו' הא דאותיביה רבי אבא בר ממל לר' אמי וכו' לימא ליה מלאך המות מה לי הכא מה לי התם. כלומר דהא שומר שפשע בבהמה ויצאה לאגם הרי הוא כשומר שפשע ומסר לשומר אחר, וכיון שפשע בה, קמה ליה ברשותיה דשומר ואפילו לאונסין, דכל שתחילתו בפשיעה אע"פ שסופו באונס חייב, ואפילו הכי קא סברת דלאונסי מיתה לא קמה ליה ברשותיה, בשומר שמסר לשומר נמי, אע"ג דחשבינן ליה פושע למיקם ברשותיה אפילו לאונסין, באונסי מיתה מיהא הוה לן למימר דלא קמה ברשותיה²⁵⁶, אלא מדלא משני ליה הכין ר' אמי ש"מ לא שניא ליה מיתה משאר אונסין.

ופריק רבא לדידכו דאמריטו²⁵⁷ דטעמא דשומר דמסר לשומר היינו משום דאמר ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר איכא לאותובה. פירשו רש"י והראב"ד ז"ל²⁵⁸ לדידכו איכא לאותובה²⁵⁹, ובודאי ר' אבא בר ממל דאותבה ור' אמי דפרקה כוותך סבירא להו, אבל לדידי ליכא לאותובה ולא סבירא לי לא כתיוכתיה ולא כפירוקיה. ואינו מחוור בעיני כלל, דא"כ למה ליה לרבא אורוכי כולי האי, לימא ליה אין ודאי כוותך סבירא להו ואנא לא סבירא לי כוותייהו²⁶⁰. ועוד דאביי מדידהו קא מייתי ראייה, ואכתי ראייתו במקומה עומדת. ועל כן נ"ל דרבא דיחויי קא

לעיל בע"א. ²⁵⁹ לההיא, ומאי דניחא ליה לרבי אמי שני ליה. כ"ה ברש"י. [ועי' רעק"א אות יז]. ומש"כ רבנו להלן: ובודאי וכו' סבירא ליה. ליתא שם. ונמצא בדברי הראב"ד. ²⁶⁰ וכה"ק הגרעק"א באות ז, עי"ש. ²⁶¹ בשומר שפשע בה ויצאת לאגם. ²⁶² וכ"כ הרמב"ן, עי"ש, וכ"כ ח"י הר"ן, ועי' בדברי רבנו לעיל סוע"א. ועי' ריטב"א בד"ה א"ל אביי. ובד"ה א"ל לדידכו מסכים הריטב"א לפי רש"י. ועי' תוס' הרא"ש ד"ה דאמרי. ²⁶³ דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם. ²⁶⁴ הובא בשטמ"ק. הודפס מאתר אוצר החכמה

בשם הראב"ד שהקשה דלימא שואל מלאך המות מה לי הכא מה לי התם בבית המשאל. עי"ש. ²⁵⁵ כדאמרינן להלן צו, ב. ²⁵⁶ עי' מש"כ הראב"ד בשטמ"ק. ועי' ח"י הריטב"א שכותב כי לדעת אביי מה שפשע והשאלה לאחר הוי כגנב וגזולן שעומדת ברשותו אפילו לאונס מיתה. ועי' ח"י רעק"א ד"ה גמרא לדידכו. ובמערכה אות ח. ושם הוא כותב דבהכרח צ"ל בדעת אביי דאין רצוני הוי רק פשיעה ולא גזילה, וכדעת רבנו כאן. ²⁵⁷ כגי' כ"מ ועוד בדק"ס. ולפינו: דמתניתו. ²⁵⁸ הובא בשטמ"ק חידושי הרשב"א <מוה"ק> - בבא מציעא / בן אדרת, שלמה בן אברהם (רשב"א) {עמוד 164} (726077)

יד

כללי התלמוד

מלאכי

קכט

קנג. הלכה כרבא לגבי דאביי בר מיע"ל

קג"ם⁵⁹

לא איתמר אלא כי פליגי לענין דינא*,
 אבל היכא דלא פליגי אלא בטעמא
 דמילתא, לא. ולהכי היכא דמסתבר טעמיה
 דאביי טפי מרבא, נקטינן טעמיה דאביי. כן
 כתב הרב ב"י ביו"ד סי' רכ"ח ד"ה ודע
 דבטעמא, וכן כתב התויו"ט רפ"ט דנדרים.
 ואני הדיוט לבי מהסס בזה הכלל,
 דאשכחנא להרי"ף (כתובות לט, א בדפי הרי"ף)
 והרא"ש ז"ל (פ"ח סי' יא) בפרק האשה שנפלו
 גבי והלכתא בעל שמכר קרקע לפירות לא
 עשה כלום, דפליגי אביי ורבא בטעמא, וכתב
 דהלכתא כרבא. וגם הרב המגיד בפרק כ"ב
 מהל' אישות הל' כ' כתב על זה, וידוע דהלכה
 כרבא לגבי אביי⁶⁰. וכן בפרק המפקיד (ב"מ)
 ל"ו א' גבי שומר שמסר לשומר, דפליגי אביי
 ורבא בטעמיה דרבי יוחנן, כתב עלה הרא"ש
 שם (פ"ג סי' ו) והלכתא כרבא, דבכל דוכתא
 קיימא לן כרבא לבד מיע"ל קג"ם. וכן פסקו
 הרי"ף (כ, א בדפי הרי"ף) והרמב"ם (פ"א מהל'
 שכירות הל' י) והתוס' שם (ע"ב ד"ה את). וכ"כ
 הרדב"ז (ח"ב) [ח"א] סי' תנ"ט כדברי הרא"ש
 שם, עיין שם⁶¹.

בקידושין פרק האומר דף תרמ"ז ע"ד
 (קידושין כד, ב בדפי הרי"ף) בשם הרשב"א.
 וכן מצאתי עוד לרבינו בצלאל בשיטה
 מקובצת על כתובות פ"ט (ב') דף קט"ז
 ע"ג. וכן כתב הדרישה ביו"ד סי' נ"ט סוף
 סעיף א' לדעת הרא"ש (חולין פ"ג סי' מז).
 וכן ראיתי להרא"ם בפירושו לסמ"ג הלכות
 חמוץ ומצה (ל"ת עז). וע"ע שו"ת גינת ורדים
 חיו"ד כלל ה' סי' י"י⁵⁴, וראש יוסף או"ח סי'
 תע"א (אות ט)⁵⁵, וסי' תע"ח סוף סעיף
 א'⁵⁶. וכן תמצא למהרש"ל בים של שלמה
 על ביצה פ"ק סי' (ט"ז) [י"ז]*.

ואע"ג דהרי"ף ז"ל פרק חבית (שבת ס,
 א בדפי הרי"ף) לא סבירא ליה הכי, וגם
 הרא"ש שם (שם פרק כב סי' ד) שינה את
 טעמו ממה שכתב בפרק כירה שהזכרתי,
 מכל מקום נקוט מיהא דלדעת כל אינך
 רבואתא דאייתניא אין מקום לכלל זה. דאי
 הלכה כרבי יוחנן נגד רב ושמואל, כל שכן
 היכא דפליגי עם אחרים, אף על פי שהם
 רבים*, כמו שכתב הכנסת הגדולה בכללי
 הגמרא אות נ"א⁵⁷. אלא שיש לתמוה עליו,
 דבכללי הגמרא כלל מ"ג לא הזכיר רובא
 דהנך אשלי רב רבי דכתיבנא⁵⁸:

●● מתנת יד ●●

וסי' כב, גיטין פ"ח סי' ו, קידושין פ"ג סי' ו. 54. שם כתב דהלכה כרבי יוחנן לגבי רב ושמואל, אע"ג
 דהווי תרי לגבי חד, מ"מ ר"י חשיב בתרא, שהאריך ימים הרבה אחרי רב ושמואל. 55. ושם כתב
 דמדברי הרא"ש ביצה משמע דהלכה כרבי יוחנן אף נגד רב ושמואל, וכן הוכחתי בכמה מקומות, ואולי
 דיהיו מקומות הכי ומקומות הכי כפי מה שנראה לבעלי התלמוד. 56. ושם: דכבר הוכחתי במקומות
 רבים דהלכה כרבי יוחנן אפי' נגד רב ושמואל, אבל מ"מ כתבתי בהגהותי בדיני שבת משם הרי"ף דאין
 לפסוק כרבי יוחנן נגד רב ושמואל, דהוה ליה יחיד במקום רבים. 57. וע"ע בשכנה"ג כללי הגמ' אות
 לו. 58. וע"ע שו"ת בעי חיי יו"ד סי' יד דהלכה כר' יוחנן היכא דפליגי עם רב לחוד או עם שמואל
 לחוד, אבל לגבי תרוייהו ששניהם עומדים בשיטה אחת לא. וכ"כ עוד בספרו דינא דחיי לאוין מה.
 וע"ע בזה בחי' הרד"ל כריתות כד, א. 59. ב"מ כב, ב. וע"ע מש"כ בזה רבינו עוד להלן בסמוך כלל
 קנד ואילך. 60. ראה מ"מ פרק ל מהל' מכירה הל' ד שגרס בזה רבה. 61. וע"ע מש"כ בח"ד סי' קז
 דהא דאמר'י בכליה גמ' כלל היכי דאיפליגו אביי ורבא הלכתא כרבא בר מיע"ל קג"ם, לא אמרינן האי

רבותינו ז"ל ונטיל ברכאן בחשאי והוציא אזהרה זו בלשון ראייה מכח מדת הדין. וטעם **ושמחת לפני יי' אלהיך** כי בהתברך בה שכינה ראוי לשמחה כמו שאמרו רז"ל בפרק קמא דתעניות לא הכל לאורה ולא הכל לשמחה צדיקים לאורה ישרים לשמחה שנאמר **אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה** (תהלים צו' יא'). וטעם **פן תעזוב את הלוי יש בו סוד לפי דעתי והטעם אף על פי שאמרתי לך עבודת הגוים השמר לך שלא תעזוב מדת הדין הנרמזת בלוי להפרידה מן הבנין ולא תהא מחשבתך זזה מייחוד הכל. וטעם כל ימיך על אדמתך כטעם כל הנחלים הולכים אל הים** (קהלת א' ז') והזהיר שכל ימי בראשית יהיו על האדמה שלא תהיה יבשה והבן זה. וטעם **וזבחת כאשר צויתיך ידוע מדברי רבותינו ז"ל שנצטוו משה על רוב אחד בעוף וכו' ולפי הפשט הטעם שנבחר המקום ההוא לשחיטה כדי שיצא הדם דרך שם כמו שאמרו רבותינו ז"ל שזב חטהו וכשנשחטנה אנהנו לא תחול עליה רוח הטומאה כמו בנבילה שמיתתה היתה ברוח הטומאה:**

כי יקום בקרבך נביא וגו'. כתב הרב הגדול ז"ל יקראנו הכתוב נביא על פי עצמו שיאמר הוא השם דיבר בי בהקיץ ואני נביאו שלוח לכם שתעשו כך ויתכן שירמוז הכתוב למה שהוא אמת כי בנפשות בקצת בני האדם כח נבואי ידעו בו העתידות ולא ידע האיש ההוא מאין יבא לו אבל יתבודד ותבואהו הרוח לאמר ככה יהיה לעתיד בדבר פלוני ויקראו לו הפילוסופים "כיהין" ולא ידעו סבת הענין אך הענין נתאמת לעיני רואין אולי הנפש בחדושה תדבק בשכל נבדל תתכוין בו והאיש הזה יקרא נביא כי מתנבא הוא ועל כן יבא האות והמופת אשר יאמר עכ"ד ז"ל. ולא ידעתי מה צורך לזה כי אפשר שהאיש הזה מתנבא ברוח טומאה כנביאי אומות העולם והוברי השמים הנאמר עליהם **מודיעים לחדשים מאשר יבאו עליך** (ישעיה מז' יג') והנה חרטומי מצרים בלהטיהם היו

השוכר את הפועלים פרק שביעי בבא מציעא פד.

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) צ"ב נמ"ג (ב) נכרות כ...
ב) נכרות שס ודף...
ג) סוטה לו: נכח במלך...
ד) ע"י פ"ש...
ה) נכח קבו. ומוס' מולין ד...
ו) ד"ה דקדוקא...
ז) ע"י סנהדרין...
ח) ע"י שם פ"ג...
ט) ע"י מ"א...
י) ד"ה אלא נכח...
יא) וכו' ומוס' עירובין ס'...
יב) [נכח]...

ליקוטי רש"י

ערך. נכח [ב"ק ס"א]. א"ל
תען ככ"ה. נכח ר"י
ונכח פ"ק סוטה לו [משלי
כ"ג]. דו. דקדוקי
דהרפנאי. כדן של
הכפולה [נכח ק"ב].
רומא. כ"ה. רמון
אלום [ע"פ שיר השירים ד'
ג. סוכה ה']. שופריה
דרבי יוחנן. אלס יפה
דואל היה דלמתי נהשוכר
את הפועלים שפריה דר'
אנח מעין שפריה וכו'
[נכח כ"ג]. בין שפריה
ע"י. בין משמע לל
ע"י. כחבת [ק"ב].
בספרי. מוילל [מכילת
ד']. ע"י עין. מו ע"י
העין הולאה איתו
[בראשית ט"ז]. ע"י
עין. מסלקין מן העין
שניה שולטת בן [נכח]
כ"ג. שלטון על העין ולא
העין עלה בן [נכח].
[נכח כ"ב]. מדיס הלל
סן עלון על העין וטולטין
עליו ואין העין עלה עליו
[נכח כ"ב]. וידגו
[נכח כ"ב]. מדיס הלל
ספריס ורעס ואין
העין שולטת בם [בראשית
מ"ח]. סן נכחן יעקב
למשל ולפריס [נכח]
ספן. כשכרן משנה
ואפריס נכח כדגס שאין
עין העל שולטת בם
[בראשית ט"ז]. סחרי.
רמון [ע"י יומא ט'
פ"א]. מאניה. להכח
נכח [ע"פ ב"ב ל'. יומא
כ"ג].

כי האי מעשה לדידה. מינהו הנלך לתפוס נגיס ולקטום: לגבי
הדרי. פניס אל פניס: בקרא דתורי. למד נקר: בינייהו. בין
שניס מתחת כריסן מתוך שכרסן גדול: מטרונותא. שרית
נכרית: אינן ש"בם. שאינכס יטולין לטוקק לנשומיס: ש"הן גדול
משלנו. כריסס של נשומיו גדול
משלנו: בי כאיש גבורתו. אכר
תשמיס. לשון אחר ש"הן גדול. מלואה
של אשה מרובה משל איש: כ"ש.
שחמותה מרובה ואינכס וטקקין לכן
ונגעלות לאחריס: אהבה דוחקת
את הבשר. ומתוך שחמותה מרובה
על תלמיתו צטר שנינו נחמקו: כי
דקורי דהרפנאי. סליס שטשין
הרפנאי: אישתירי. נומתי:
שופרי. ויהרווי מולרו וקירון [עור]
פניו: מבי סילקי. כשילול מביס
הלומן שהול נהוב ממלחה להב
האש: בי ס"קי. צעלותו מן האש:
פרצירי. גרעיני: ונהדר ליה כ"לא.
יסובגוהו שפה לפיו קציב של ורד
אלום: ויהרווי. דנפקי מיניה על פני
הארץ: מעין. ולא הכל: הדרת פניב.
וקן: ע"י עין. עולין למעלה מן
העין והיא מלמטה שהיא אינה יכולה
לשלוט בן: חויה ריש ק"יש. שהיה
לקטיס: שוור. קפץ: אמר ליה. ר'
יוחנן: הי"ך לאורייתא. כמה כומך
יפה לכזול עול תורה: שופרד.
ויפ"ך: ל"שי. ראי לנטיס: ו"א מצי.
לקפוך כנרלשונה דמשקבל עליו עול
תורה משס כמו': הסיף והסבין.
משנה היא נמס' [כליס] [פ"ד מ"ה]:
הפיגיון. אשפי: ומגל יד ומגל
קציר. פלגיל"א צלע": מו"ל שרופרם.
קליט"ו צלע": א"פמאה ב"ימיותיה
ידע. לפי שהיית לקטיס אתה בקי
צלותן כלי אומנות ליסמיות: ר' קרו
ל'. רבן של לקטיס ורלש לכן הייתי:
אתאי אחתיה. דרבי יוחנן אשמו
דריש לקט: וקא בכיא קמיה. דר'
יוחנן להספלל על צעלה: עובה
יתומיך אני אחיה וא"מנותיך ע"י
תבטחו. פסוק הוא צרמניה: מצטער.
מתחרט על שהמימו שלל היה מולל
תלמיד ותיק כמותו: דשף דעתיה.
נעקרה ממנו דעמו ונשתמיה:
ואפילו

אמר רבי יוחנן איברייה דרבי ישמעאל ב"ר אלן דגריס נכח
שלל להוליל לנו על בני אלס שהס קר: אמר ר' יוחנן
אנא אשתירי משפירי ירושלים. רבי יוחנן אחר חורבן תרצה היה
אלל כלומר אשתירי ממשפחתם ולפי שזכיר רבי יוחנן שהיה
משונה משאר בני אלס דצברי אהדי
הזכיר גם שהיה משונה צופי:
יתבי אשערי ביב"ה. והל דלמתי
צערבי פסחיס (פסחיס ד'
ק"ה). האי מתן דפגע בלמחל צעדן
דסקלת מטעילת מורה לחות ליה
רוח זנויסי היינו כשפוגע צה אלל
רבי יוחנן שהיה יושב שס צקצב א"ן
ו פגיעה אי נמי הסס שפוגע"ו
כשעולה צעודה ערומה מן הסהר:
אי הדרת בך ב". מכלן אמר ר"מ
דר"ל מתחלה ידע הנהי"ו אלל
שפרק עול תורה ונעשה עס הארץ
ועסק בלסמיות מדקאמר אי הדרת
בך משמע להיות כנחמלה ולא שפרוק
עול תורה מעלן וקאמר נמי מאי
אהיית לי הסס קרו לי רבי כלומר
מעיקרל נמי הוו קרו לי רבי אלל
ששכחתי ומה שפי צנוגות' ר' היינו
רבן של לקטיס אין נראה לע"ג
דלשכתן נמס' ע"ו (פ"ד): מ"ט קרו לך
רבי רבן של טרסיס אני והיינו דלמתי
צ"י כל כחצי (שנח ד' ק"ט): א"ל ר"ל
לרבי יהודה נשיאה כך מקובלני מלצמתי
ואמרי לה מלצמתיך כל עיר שאין צה
מיטוקות של צ"ת רבן כ"ו משמע שקודם
שלימדו רבי יוחנן למד מאחריס:
אי הדרת בך. לקמן מוכח דנכסה
דקאמל אחיה אחתיה וקא צביל
קמיה ולא חש לשמא יאמרו צביל
ו חזר זכ כחמיש לקמן (ד' פ"ד):
הסכין והפיגיון מואימתי מקבלין
טומאה. הקשה ר"מ דמתן
נמס' כלס פ"ק י"ד) הסיף והסכין
מאימתי מקבליס טומאה הסיף
מששופנו והסכין משישמינה והיינו
דלל כרבי יוחנן ודלל כר"ל ונראה
דהסיא ממתי כשהעלו תלודה וצא
לתקן דתניל צמוספת"ו סיף וסכין
שהעלו תלודה שטורין שפן והסמיון
היו גמר דלדכו כדמערבן צשמעמין
ונראה דשפן קאי אסיף והסמיון
קאי אסכין לע"ג דקמתי לשון רביס
וכ"י השתל מוספתא כמו המשנה:
שתי

כי האי מעשה לדידה פגע ביה אליהו אמר ליה
עד מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה
אמר ליה מאי אעביד הרמנא דמלכא הוא אמר
ליה אבוך ערק לאסיא את ערוק ללודקיא כי
הוו מקלעי ר' ישמעאל ברבי יוסי ור' אלעזר
בר' שמעון בהדי הדדי הוה עייל בקרא דתורי
בינייהו ולא הוה נגעה בהו אמרה להו ההיא
מטרונותא בניכס אינן שלכם אמרו לה שלחן
גדול משלנו: כל שכן איכא דאמרי הכי אמרו
לה: כי כאיש גבורתו איכא דאמרי הכי אמרו
לה אהבה דוחקת את הבשר ולמה להו
לאהדורי לה והא כתיב: אל תען כסיל כאולתו
שלא להוציא לעז על בניהם א"ר יוחנן איברייה
דר' ישמעאל [בר' יוסי] כחמת בת תשע קבין
אמר רב פפא איברייה דרבי יוחנן כחמת בת
חמישת קבין ואמרי לה בת שלשת קבין דרב
פפא גופיה כי דקורי דהרפנאי אמר רבי יוחנן
אנא אישתירי משפירי ירושלים האי מאן
דבעי מחוי שופריה דרבי יוחנן נייתי כסא
דכספא מבי סלקי ונמלייה פריצירי דרומא
סומקא ונהדר ליה כלילא דוורדא סומקא
לפומיה ונותביה בין שמשא למולא ההוא
זהרווי: מעין שופריה דר' יוחנן איני: והאמר
מר שופריה דרב כהנא מעין שופריה דרבי
אבהו שופריה דר' אבהו מעין שופריה דיעקב
אבינו שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה
דאדם הראשון ואילו ר' יוחנן לא קא חשיב ליה
שאני ר' יוחנן דהדרת פניס לא הויה ליה: ר'
יוחנן הוה אויר ויתבי אשערי מבילה אמר כי
סלקן בנות ישראל מטבילת מצוה לפגעו בי
כי היכי דלהוו להו בני שפירי כוותי גמירי
אורייתא כוותי אמרו ליה רבנן לא מסתפי מר
מעניא בישא אמר להו אנא: מזרעא דיוסף
קאתינא דלא שלמא ביה עינא בישא דכתיב
בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ואמר ר' אבהו
אל תקרי עלי עין אלא עורי עין ר' יוסי בר חנינא
אמר מהכא: וידגו לרוב בקרב הארץ מה

הגים שבים מים מכסים אותם ואין העין שולטת בהן אף זרעו של יוסף אין
העין שולטת בהן יומא חד הוה קא סחי ר' יוחנן בירדנא חויה ריש לקיש
ושוור לירדנא אבתריה אמר ליה חילך לאורייתא אמר ליה שופרך לנשי א"ל אי
הדרת בך יהיבנא לך אחותי דשפירא מינאי קביל עליה בעי למיהדר לאתווי מאניה ולא מצי' הדר אקרייה ואתנייה
ושווייה גברא רבא יומא חד הוה מפלגי בי מדרשא* הסיף והסכין והפיגיון והרומח ומגל יד ומגל קציר מאימתי
מקבלין טומאה משעת גמר מלאכתן ומאימתי גמר מלאכתן רבי יוחנן אמר משיצטרפם בכבשן ריש לקיש אמר
משיצחצחון במים א"ל לסמאה בלסמיותיה ידע אמר ליה ומאי אהנת לי התם רבי קרו לי הכא רבי קרו לי אמר
ליה אהנאי לך דאקרבינך תחת כנפי השכינה חלש דעתיה דרבי יוחנן חלש ריש לקיש אתאי אחתיה
קא בכיא אמרה ליה עשה בשביל בני אמר לה: עובה יתומיך אני אחיה עשה בשביל אלמנותי אמר לה
וואלמנותיך עלי תבטחו נח נפשיה דר' שמעון בן לקיש והוה קא מצטער ר' יוחנן בתריה מוכא אמרו רבנן מאן
ליזיל ליתביה לדעתיה ניזיל רבי אלעזר בן פדת דמהדדין: שמעתתיה אזל יתיב קמיה כל מילתא דהוה אמר
רבי יוחנן אמר ליה תניא דמסייעא לך אמר את כבר לקישא בר לקישא כי הוה אמונא מילתא הוה מקשי
לי עשרין וארבע קושייתא ומפריקנא ליה עשרין וארבעה פרוקי וממילא רווחא שמעתא ואת אמרת
תניא דמסייע לך אמו לא ידענא דשפיר קאמינא הוה קא אויר וקרע מאניה וקא בכי ואמר היכא
את בר לקישא היכא את בר לקישא והוה קא צוח עד דשף דעתיה [מיניה]: בעו רבנן רחמי עליה ונח נפשיה
ואפילו

עין משפטי
נר כצוה
א מ"י פ"ה מהלכות
כלס הלכה ב הלל
כר"י הלל כר"ל:
לעזי רש"י
אשפיר. פירוש פיגיון,
רומח (כש"י נכרות ד'
לה ע"ל ד"ה פיגוס).
כדון (כש"י יוסע ת. יס).
כמין מית (כש"י י"א ת.
ד' ק"ב). פירוש מגל
קציר פרמס (עין כש"י
מולין ד' טו ע"ג ד"ה מגל
קציר ועוד ערך מגל א').
דקבני. פירוש לירוף,
למק ולסקמות כלי חס
ומל מחמתו על ידי הטלחם
מאלו הכבשן לתוך מים
(עין מ"ב) מכושין
פ"ה מ"ו. עורן ערך לרף
ב' וס"י צלה ד' ל' ע"א
ד"ה מסלפרו).

תורה אור השלם
א) ויאמר יצחק ויצמע
קום אחיה ופגע בנו כי
קאיש גבורתו ורמס
גדעון ויהי את יצחק
ואת יצמע ויבש את
השחרים אשר
בצוארי יצחק:
[בראשית כ"ב].
ב) אל תען כסיל
קאולתו בן השעה לו
גם אחיה: [משל כ"ו].
ג) בן פרת יוסף בן פרת
עלי עין כנח צערה
עלי שור: [בראשית כ"ב].
ד) הבל לא יגאל אתי
מקל רע יתקד את
העגרים ויקרא בהם
שמי רשם אבתי
אקרהם ויתקן וידגו
לרב קרבן הארץ:
[בראשית כ"ב].
ה) עובה יתומיך אני
אחיה ואלמנותיך עלי
תבטחו: [ויקרא כ"ב].

הנהגות וצינונים
א) כתיב: ונסף אמרה
ל'ו אי הכי: [ב] בכמה
ראשונים כתבו נוסף
דנפקי מיניה: [ג] ציל
דמהדדין [ע"ב]. וביד
בכת"ו: [ד] נוסף ללא
צורך ב"ו אמ"ד [דק"ס]:
[ה] ציל דנחק [דפ"ס]:
[ו] בתוס' הרא"ש שפוגע
ב"ה: [ז] וזרזו לטומאתן
הראשונה. כצ"ל וכן
איתא בחוספתא [גליון]:

וכנו אותה כדגים שנבראו מן הים, עכ"ל הרב הגדול מורי נ"ר.

וע"ד הקבלה: ויברא אלהים את התנינים הגדולים, כבר ידעת מאמר רז"ל שהמלאכים נבראו ביום חמישי, "והתנינים הגדולים" הן ארבע מחנות שכינה שהן מחול לשכינתו של הקב"ה לקלסו ולרוממו בשירות ותשבחות, מלשון: (שופטים ה, יא.) "שם יתנו צדקות ה' ", וכבר הזכיר "ועוף יעופף" שהכוונה על המלאכים שכתוב בהם: (ישעיה ו, ב.) ובשמים יעופף, ועל כן נקרא "עוף" שכנפיו כפולים לשמים ומעופף בשמים, ותרגום "וכפלת" (שמות כו, ט.), ותעוף. והא למדת כי שם העוף הוא הנקרא לכל מעופף בשמים, הן גופני הן רוחני, ואמר "על הארץ" על המקום שהוא הדום רגליו. ויש לך להתבונן איך הוסיף באור ואמר: "על הארץ על פני רקיע השמים", וכאילו אמר מה שהוא אומר על הארץ פירושו "על פני רקיע השמים" והוא כלשון: (יחזקאל א, טו.) "והנה אופן אחד בארץ", שפירושו בשטח קרקעית הגלגל, וכן תרגם יונתן: מלרע לרום שמיא.

ובמדרשו של רבי שמעון בן יוחאי ראיתי: (זוהר בראשית מו, ב.) ועוף, זה מיכאל שנאמר: (ישעיה ו, ו.) "ויעף אלי", יעופף, זה גבריאל, שנאמר: (דניאל ט, כא.) "מועף ביעף", על הארץ, זה רפאל, על פני רקיע השמים, זה אוריאל, ע"כ. וזהו סוד: (שיר השירים ג, י.) "מרכבו ארגמן", והמשכיל יבין.

ואת כל נפש החיה הרומשת. היא החיה המרובעת פנים, הוא שהזכיר עליה יחזקאל: (יחזקאל י, טו.) "היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר", ומזה אמר "אשר שרצו המים", כמו שאמר בנהר כבר.

ואת כל עוף כנף למינהו. באר כי המלאכים הנבראים ביום חמישי הם מינים חלוקים, מדרגות מדרגות, זו למעלה מזו, יש מהם ממים, ויש מהם מאש, ויש אש דוחה אש ויש אש אוכלת אש, והבן זה.

ויברך אותם אלהים. (כב) אמרו רז"ל:

(ב"ר יא, ב.) שהוצרכו לברכה בעבור שבני אדם רבינו בחיי בראשית, שמות <מהזרות מישור> / בחיי בן אשר אבו חלאה {עמוד 35} (726077)

צדין ואוכלים אותם, ומה שלא ברך ג"כ הצמחים והאילנות, שהרי בודאי גם הם ברכה לבני אדם, וכתוב בהם: (ויקרא כה, כא.) "וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית", ואם כן מפני מה לא ברכם, וי"ל כי כל הנבראים בבעלי חיים נבראו מזכר ומנקבה כדמיון האדם, לפיכך ברכם שיהיו המינין מתרבים ומולידים זה מזה, אבל בריאת הצמחים שצמחו על פני האדמה רבים מאד, לא היה צריך לברך אותן. ומה שלא ברך בהמות וחיות ביום ששי, מפני שמן הברכה הזאת של דגים ועופות שמן המים נתברכו ג"כ בעלי הנפש המתנועעת שבארץ, כי כל בעלי חיים שאינם מדברים דרך אחד להם. ויש לך לדעת כי מכח ברכה זו היו הדגים קיימים ולא נמחו בגזרת המבול, וכענין שדרשו רז"ל: (סנהדרין קח.) (בראשית ז, כ.) "מכל אשר בחרבה מתו", ולא דגים שבים, כי נמחו כל האילנות והצמחים וכל בעלי חיים מאדם ועד בהמה, ועוד נוכל להבין מכח ברכה זו שהזכיר "פרו ורבו" בדגים ובעופות, שהדגים והעופות אין ענין ההולדה שלהם בזמנים ידועים אבל בכל זמני השנה הם פרים ורבים ומולידים זה מזה, משא"כ באילנות ובצמחים, גם בבהמות ובחיות שלא ברך אותן בפירוש, שאין מוציאין פירות ולא מולידין כי אם בזמנים ידועים בשנה.

תוצא הארץ נפש חיה. (כד) דרשו רז"ל: (ב"ר ז, ז.) זה רוחו של אדם הראשון. ואמר זה על הנפש הבהמית שבאדם שאין לה חלק עם העליונים אלא היא חוזרת לעפר תכף כמות הגוף כרוח הבהמה, שכתוב בה: (קהלת ג, כא.) "ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ", או הכוונה על נפש החכמה, ויהיה פירוש "הארץ" הנזכרת בפסוק ראשון שהיא ארץ החיים.

ובמדרש: תוצא הארץ נפש חיה, כנפשות כתיב, ויעש אלהים את חית הארץ למינה ואת הבהמה וגו', בגופות כתיב, ובאור הדבר "כנפשות כתיב", היא נפש חיה של בהמה ורמש וחיתו ארץ, ומה שאמר "בגופות כתיב", מפני שלא הזכיר נפש חיה כשם שהזכיר בצווי.

בבא מציעא לו

עץ יוסף

מדרש רבה סדר שמיני פ"ג [יא, ב]

פירוש מהר"ז

קבט

כל בהמות. תיבת כל לא גרסינן. כי בהמות שם היה אחת כאומר הנה נא בהמות אשר עשיתי עמך. קניגין. פי עונג (פערענעניגן) הנהוג בין האומות לגרות חיות להלחם זה בזה דרך שמחה ושחוק. ואסור לישראל לראותה כדכתיב אל תשמח

ישראל אל גיל כעמים. ויש בזה משום מושב לצים וביטול תורה וצער בעלי חיים). קניגין. צידה דרך שחוק שרודפים החיות דרך שמחה. וכ"מ מי שלא ראה כו'. שראיתו אסור משום מושב לצים. והדברים הללו מביאים לידי ביטול תורה). נותן כו'. דחפו ודף כו'. והכמים אומרים זו כו'. האות אמת כתב שצ"ל והצדיקים אומרים וכו'. ולפי זה הצדיקים הוא ששואלים כך לעתיד. והקב"ה משיבם תורה חדשה וכו'. והיפ"ת מוחק הני תיבות והכמים אומרים. וכתב שבעל המדרש מקשה ז"ר אבין מתרץ ובילקוט הגירסא כמו שהיה הא"א. זו שחיטה כשרה היא. בתמיה. ולא כך תנינן כו'. וספירי הלויטן הם כמגדה. וה"ה דהמ"ל שהיא שחיטה שאינה מכה אדם. ועוד דאין כאן שחיטה כלל כיון הנחירה עבד. אלא הניחא ליה להקשות דאפילו הוה שחיטה וע"י אדם מי"מ פסולה מפני פנימת הסכין. חדוש תורה מאתי תצא. לפי שעה כאלוהו בהר הכרמל. וכ"מ מי שלא אכל נבלות כו'. פי אפילו צדיק דהיינו רובו זכיות לא יזכה לסעודה זו. והטעם לפי שהחוטא באבר אחד לא יזכה עוד באותו האבר. וע"כ מי שחוטא בפיו באכילה אסורה לא יזכה לאכילה זו. בשבי"ש שתאכלו ממנו. פי

מהסעודה הנזכר. שבשביל שמרם פיהם מנבלות וטריפות יזכו לאכול מסעודה העתידה. ד כמין גלגלת כו'. לישנא דואת קדריש משום דמורה על הרמות. אם ניבך קרום של מוח. ששני קרומים יש למוח. העליון דבוק לעצם. והב' סמוך למוח. ואם ניבך הסמוך למוח אע"פ שלא נקב העליון. הסמוך לעצם טרפה. ולחופך כשרה. אפילו כל שחוא. וה"ה שהראה לו כמה מילי דנקיבתן במשהו. וחדא מנייהו נקב הכא.

מתנות כהונה
ג קניגין. לדי דרך שמוק שרודפים חיות לך שמחם כן פי' הערוך. נותן כו'. דספו וזן נו. זו שחיטה כשרה היא. נממיה. אריסטון. סעודה לזכר. בשבי"ש שתאכלו כו'. ואכול ימיה קדריש שנשיל שמאלנו ממנו לעמיל לא תאכלוהו עולם הוה. ד נקב קרום של מוח. המיה קדריש דמשמעומיה דנר שמיות מלוי נו לא תאכלוהו כגון נקימם הקרום והוא הדין לדומה לו.

חידושי הרד"ק
אמר הקדוש ברוך הוא (ישעיה נ"א) תורה מאתי תצא חדוש תורה מאתי כו' כצ"ל. ור"ל חדוש הוראת שעה. ואכל כו' בשבי"ש שתאכלו ממנו לעתיד לבוא. עמ"כ דדרשו ואכלו. וכמ"ש (ויאל ב) יאכלתם אכול ושבוע והללתם וכו' דמדרש

חידושי הרש"ש
אמר ר' יודן בר שמעון כל בהמות ולויתן. נראה למחוק מלת כל ע"י לקמן פכ"ב ובמש"כ שם וכן בערוך ערך קנג הביא מאמר זה בלי מלת כל. הן קניגין של צדיקים. נראה שהוא ענין עונג והוא קרוב לל"א (פערענעניגן) ודרש מגן מלי קניגין. ולא כך תנינן כו'. והשינים מפני שהן חונקין מדהשמיט צפורן דתנן שם משמע דמטעם פגימה אתו עלה וק"ל דתיפוק ליה דפסול משום מחובר.

כל בהמות ולויתן. תיבת כל מיותר וט"ס שכן שמה בהמות וכמ"ש כאן בהמות נותן ללויתן בקרניו (וכמ"ש לקמן סוף פרשה כ"ב בהמה אחת היא וכו'). קניגין של צדיקים. כינוס כל חי קרוי קניגין וכמ"ש חולין דף ס' וכי משה קניגי ובלסטרי היה והיה דרכם לקבץ חיות ולגרות אותם להלחם זה בזה ושם נקבצים כל העם לראות את השחוק ההוא וחז"ל אסרו על ישראל לראות השחוק ההוא וכדומה לו מפסוק אל תשמח ישראל אל גיל כעמים וע"י ב"ר פרשה ז' ריש סימן ד' מענין בהמות ולקמן פרשה כ"ב ס"י ד' במ"ר פרשה כ"א סימן י"ח פסיקתא רבתי פרשה ט"ז. לראותה לעולם הבא. פירוש שיזכה לאכול אותה סעודה ואגב שאמר אצל הקניגין לראות אותה אמר גם כאן לראות. ד כמין גלגלת. דורש מ"ש זאת החיה משמע שהראה לו באצבע לעיניו זה תאכלו וזה לא תאכלו.

החוסים בו. אמר ר' יודן בר' שמעון כל בהמות ולויתן הן קניגין של צדיקים לעתיד לבוא, וכל מי שלא ראה קניגין של אמות העולם בעולם הזה זוכה לראותה לעולם הבא. כיצד הם נשחטים, בהמות נותן ללויתן בקרניו וקורעו, ולויתן נותן לבהמות בסנפיריו ונוחרו. ונקמים אומרים זו שחיטה פשרה היא, ולא קף תנינן הפל שוחטין ובפל שוחטין ולעולם שוחטין חוץ ממגל קציר והמגרה והשנים מפני שהן חונקין. אמר ר' אבין בר

כהנא אמר הקדוש ברוך הוא תורה חדשה מאתי תצא. חדוש תורה מאתי תצא. אמר ר' ברכיה בשם ר' יצחק אריסטון עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות לעבדיו הצדיקים לעתיד לבוא, וכל מי שלא אכל נבלות בעולם הזה זוכה לראותה לעולם הבא, הדא הוא דכתיב (ויקרא ז כד) וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלהו, בשביל שתאכלו ממנו לעתיד לבוא. לפיכך משה מזכיר לישראל ואומר להם זאת החיה אשר תאכלו.

ד כמין גלגלת של אש הראה לו הקדוש ברוך הוא למשה מתחת פסא הפכוד, ואמר לו אם נקב קרום של מוח אפילו

מהסעודה הנזכר. שבשביל שמרם פיהם מנבלות וטריפות יזכו לאכול מסעודה העתידה. ד כמין גלגלת כו'. לישנא דואת קדריש משום דמורה על הרמות. אם ניבך קרום של מוח. ששני קרומים יש למוח. העליון דבוק לעצם. והב' סמוך למוח. ואם ניבך הסמוך למוח אע"פ שלא נקב העליון. הסמוך לעצם טרפה. ולחופך כשרה. אפילו כל שחוא. וה"ה שהראה לו כמה מילי דנקיבתן במשהו. וחדא מנייהו נקב הכא.

חידושי הרש"ש
ולכאורה הא מזה סייעתא להגאון מזה"ע איגר בחשובה ס"י נ"א דדוקא מחובר לאדם פסול ולא מחובר לבהמה עיי"ש ודלא כדעת השו"ע יו"ד ס"י ז' ס"ב ואולי יש חלק בין בהמה לדגים ע"י ערובין ר"פ בכל מערבין דדגים לא מקרי גדולי קרקע וצא מזה דין חדש דמחובר לדגים כשר אליבא דכ"ע אך י"ל דהמדרש בכאן אזיל בשיטת ב"ש (עוקצין פ"ג מ"ח) דדגים כיון שנצודין הרי

ענף יוסף
פי"ג ג חדוש תורה מאתי תצא. ביאור המאמר הוא שלהיות סדן תורתנו שלפעמים ישתנה איזה דבר מדינו להוראת שעה לבר ע"י נביא. כענין ד שהקריבו באיסור כמה במאמר הקב"ה כדאיתא במדרש פ' י"ד.

אמרי יושר
ג בהמות ולויתן הן חן קניגי של צדיקים לעתיד לבא. זה פירושו על זאת החיה אשר תאכלו לעתיד מכל הבהמה דהיינו בהמות. נותן לבהמות בסנפיריו. זהו יבטח ממלחמת חבירו כי יניח ידן כל עוד שלא יבא תחיית המתים וקרא כתיב בבהמות ובפי' הספינה פירשו כי יניח ידן אל פיו של לויטן לפי שיהיו יורד לים ששם הלויטן ושם פליג דאמר גבריאל עושה מלחמה עמו או אולי להכאת בהמות קרא שם שהקב"ה עוזרו לגבריאל העושה יגש חרבו. אריסטון גרס. פי' בלשון יון סעודה של יום וכל מי שלא אכל שקצים ורמשים זוכה לאכול לעה"ב זאת החיה אשר תאכלו לעתיד כרי שתזכו לסעודה שלעתיד שתאכלו בה הותרו במצוה זו וזהו ואכול לשתזכו לאכול בסעודה העתידה לא תאכלו חלב.

ביאור מהר"פ
כל בהמות. לא גרסינן מלת כל וה"ג אריב"ש בהמות ולויתן וכו' וכן הוא במקרא (איוב מ' ט"ו) הנה נא בהמות אשר עשיתי עמך חציר כבקר יאכל. קניגין זה לשון הערוך ערך קנג (ע"א דף י"ט) וברוך חטאים לא עמד בקניגין פי' כשהולכים בעצירות לרדוף חיות והוא שחוק להם ע"כ וז"ל רב"מ א"כ פירוש קניגיא בלשון יווני צידת חיות מדבריות פי' קניגי הצד אותם ע"כ. פירוש חדש וכו'. (ישעיה נ"א ד') הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו כי תורה מאתי תצא ומשפט לאור עמים ארגיע. וכאן הגירסא כי תורה מאתי תצא חידוש תורה מאתי תצא. וזכה לראותה. ה"ג זוכה לאכול. וכתב את אמת בשביל שתאכלו ממנה. פי' מסעודה הנזכרת ולא קאי אנבלה וטריפה שזכר קודם והכי איתא בש"ס וחלב נבלה ותלב טרפה וגו' אם לא אכלתם אותם בעוה"ז חייכם שאריסטון גדול מתוקן לכם לעוה"ב שנאמר ואכלתם אכול ושבוע וגו'. ד כמין גלגלת של אש וכו'. מלת זאת קדריש דמשמע הוראה לדבר שכנגדו ורבנן דרשי מלת זאת בא"א.

ירי משה
הקב"ה צריך ג"כ לשומרן אלא ע"כ שהטעם שהם להורות לאדם שיתקע בלבו מרת רחמניות וא"כ הרי בהדיא מוכח שכל אמרת אלוה צרופה שלא ניתנו המצות אלא לצורך בהם את הבריות פירוש שילמדו הבריות מדת רחמניות ודו"ק הטיב כן נראה לי בן המחבר.

זהר

וירא דקי"ג ע"ב

מדרש הנעלם

חד ולא בפלגו • בגין כך לא עבד
 קדשא בריך הוא דינא בתייביא
 עד דאשתלימו בחובייהו הדא
 הוא דכתיב (בראשית ט"ו) פי לא שלם
 עון האמורי עד הנה • וכתיב
 (ישעיה כ"ז) בסהסאה בשלחה
 תריבנה • ועל דא הוה אסטין ליה
 ליהושע דיתוקד בהו • עד דאמר
 ליה יגער •• כך השטן • מאן אמר
 ליה דא מלאך •• (ויתמר ויאמר • אל
 השטן) ואי תימא ויאמר •• אל
 השטן יגער •• כך וגומר • תה
 חזי הכי נמי למישה בסנה דכתיב
 (שמות ג') וירא מלאך •• אליו כלבת
 אש וכתיב וירא •• כי סר לראות •
 לזמנין מלאך •• ולזמנין מלאך
 ולזמנין •• ובגין כך אמר ליה
 (זכריה ג') יגער •• כך השטן ולא
 אמר הנני גוער כך • תה חזי
 כגזונא דא ביזמא דאשתכח דינא
 בעלמא וקדשא בריך הוא יתיב
 על פורסייא דדינא • כדין אשתכח
 האי שטן דאסטי לעילא ותתא
 ואשתכח איהו לחבלא עלמא
 וליטול נשמתין • רבי שמעון הוה
 יתיב ולעי באורייתא והוה משתדל
 בהאי קרא (זכריה כ"ב) ולקחו זקני
 העיר ההיא עגלת בקר וגומר
 וערפו שם את העגלה בנחר •
 ודינא איהו בקופיין לערפא לה •

אמר

טמש תכנס ואזי הגוף יאיר כזהר הרקיע •
 הדא הוא דכתיב (יחזקאל י"ג) והמשפילים יזהירו
 כזהר הרקיע • ושיגו בני אדם דעה שלימה
 שנאמר כי מלאה הארץ דעה את •• מנה
 לן הא ממה דכתיב ונחך •• תמיד והשביע
 בצחצחות נפשך זה אור של מערה ועצמותיך
 יחליץ זה פקידת הגוף • והיית בגן רוה
 וכמ'צא מים אשר לא יכזבו מימיו זהו דעת
 הפורא יחברך • ואזי ידעו הפרות שהנשמה
 הנכנסת בהם שהיא נשמת החיים נשמת
 התענוגים שהיא קבלה תענוגים מלמעלה
 ומתעדנת לגוף • והכל המהים בה ואומרים
 (צ"ר ז') מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים
 זו היא הנשמה לעתיד לבא אמר רבי יהודה
 הא חזי שכך הוא דכתיב מלך אסור ברהטים
 וכתיב בתריה מה יפית ומה נעמת • ואמר
 רבי יהודה באורו זמן עתיד הקדוש ברוך הוא
 לשמח עולמו ולשמח בבירוחיו שנאמר
 (חזקיה ק"ד) ישמח •• במעשיו ואזי יהיה שחוק
 בעולם מה שאין עכשיו דכתיב (עק"ב) אז
 יפלא שהוק פיגו וגומר • הדא הוא דכתיב
 ותאמר שרה צחוק עשה לי אלהים שאזי
 עתידים בני אדם לומר שירה שהוא עת שחוק •
 רבי אבא אמר היום שישמח הקדוש ברוך
 הוא עם בריותיו לא היתה שמחה כמותה
 מיום שנברא העולם והצדיקים הנשוארים
 בירושלם לא ישונו עוד לעפרם דכתיב
 (ישעיה ד') והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם
 קדוש יאמר לו הנותר בציון ובירושלם דייקא
 אמר רבי אחא אם כן זעירין אינון אלא כל
 אינון דאשתארו בארעא קדישא דישראל
 דינא דילהון בירושלם וכציון לכל דבר • מלמד
 דכל ארץ ישראל בכלל ירושלם היא ממשמע
 דכתיב (ויקרא י"ט) וכי תבאו אל הארץ הפל
 בכלל • רבי יהודה ברבי אלעזר שאל לרבי
 חזקיה אמר ליה מתים שעתיד הקדוש ברוך
 הוא להחיות למה לא יהיב נשמתהון בארז
 דאתקפרו תמן וייתון לאחייא בארעא דישראל

אמר

זהר

וירא דקי"ג ע"ב ודקי"ד ע"א

מדרש הנעלם

קצח

אמר ליה נשבע הקדוש ברוך הוא לבנות ירושלים ושלם תהרם לעולמים • דאמר רבי ירמיה עתיד הקדוש ברוך הוא לחדש עולמו ולבנות ירושלים ולהורידה בנויה מלמעלה בגין שלא תהרם • ונשבע שלא תגלה עוד כנסת ישראל ונשבע שלא יהרם בגין ירושלים שנאמר (ישעיה ס"ב) לא יאמר לך עוד עוברה ולא רצך לא יאמר עוד שממה ובכל מקום שאהה מוצא לא לא היא שבועה הרא הוא דכתיב (בראשית ט) ולא יהיה עוד הפנים למבול ולא יכרת כל בשר עוד מימי המבול וכתיב (ישעיה כ"ו) אשר נשבעתי מעבור מי נח • מכאן שלא לא שבועה ומן לאו אתה שומע דין ועתיד הקדוש ברוך הוא לקיים עולמו קיום שלא תגלה כנסת ישראל ולא תהרם בגין בית המקדש לפיכך אין מקבלין נשמתין אלא במקום קיים לעולם כרי שתהיה הנשמה קיימת בגוף לעולמים ודא הוא דכתיב (ס"ד) הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו וגומר • אמר רבי חזקיה מהכא (מקרא הוא) הוא קדוש • ירושלים קדוש הנותר פת קדוש • הוא קדוש דכתיב (ישעיה ו') קדוש יי צבאות וכתיב (ישעיה י"א) בקרבה קדוש • ירושלים קדוש דכתיב (קמ"ח) וממקום קדוש יהלכו • הנותר כה קדוש דכתיב (ישעיה ד') והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו מה קדוש הראשון קיים אף השאר קדוש קדוש קיים • אמר רבי יצחק מאי דכתיב (ויקרא ט) עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרוב ימים • מאי טיבותא דא (כ"ד) למיזל כדן דכתיב ואיש משענתו בידו אלא אמר רבי יצחק (קל"ט) עתידים הצדיקים לעתיד לבא להחיות מתים כאלישע הנביא דכתיב (מלכים כ"ד) וקה משענתי בידך ולך וכתיב וישמת משענתי על פני הנער אמר ליה קרשא בריך הוא דבר שעתידים לעשות הצדיקים לעתיד לבא אתה רצה יכישו לעשות מה כתיב וישם את המשענת על פני

אמר ליה רבי אלעזר האי למאי
אצטריך • ככה רבי שמעון ואמר
ווי לעלמא דאתכושך בתר דא דהא
מן ההוא יומא דההוא חזיין •
(דף ק"ד ע"א) ביישא דאתפתא ביה
אדם שליט על אדם ושליט על
בני ערמלא איהו קאים לכפטי
עלמא • ועלמא לא יכיל לנפקין
מעונישיה • עד דייתי מלכא משיחא
ויוקים קדישא בריה הוא לדניכי
עפרא דכתיב (ישעיה כ"ה) בלע המות
לנצח וגומר וכתיב (זכריה י"ג) ואת
רוח הטומאה אעביר מן הארץ •
ואיהו קאים על עלמא דא למיטל
נשמתין דכל בני נשא • ותא חזי
מה כתיב פי ימצא חלל וגומר •
תא חזי פך בני עלמא על ידי
מלאך המות נפקת נשמתיהו אי
תימא דבר נש דא על ידא דההוא
מלאך המות נפק נשמתיה לאו
הכי • אלא מאן דקטיל ליה אפיק
נשמתיה עד לא מטיא זמניה
לשלטאה ביה ההוא מלאך המות
ובגין כך ולא רין לא יכפר וגומר
ולארץ דילן • ולא די לון דקאים
איהו למסטי עלמא למגנא
ולקטרגא תדיר כל שכן דגולין
מניה מרה דאית ליה לנטלא •
וקדישא בריך הוא חיים על בנוי
ובגין כך קרבין על האי עגלה

בגין

הנער

הנער ואין קול ואין עונה ואין קשב. אבל הצדיקים לעתיד לבא עלה בידם הנטחה זו דכתיב ואיש משענתו בידו כדי להחיות בו את המתים (מאן מתים אותם) מהנדים שנתגירו מאומות העולם דכתיב בהו (ישעיה ס"ט) כי הנער בן מאה שנה ימור והחוטא בן מאה שנה יקולל. אמר רבי יצחק ספיה דקרא מוכח דכתיב מרוב ימים. דבר אחר ותאמר שרה צחוק עשה לי אלהים פתיב (ישעיה ס"ו) שמחו את ירושלים וגילו בח כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה. אמר רבי יהודה לא היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא מיום שנברא העולם כאותה שמחה שעתיד לשמוח עם הצדיקים לעתיד לבא וכל אחד ואחד מראה באצבע ואומר (ישעיה כ"ב) הנה אלהינו זה קנינו לו ויושיענו זה יי קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו וכתיב (ס"ג י"ב) זמרו יי כי גאורת עשה מודעת זאת בכל הארץ. רבי יוחנן אמר לא חזינו מאן דפריש האי מלה כדור מר'בא דאמר (תלמי ק"ד) תסתיר פניך ובהלון וגומר. מפאן שאין הקדוש ברוך הוא עושה רעה לשום אדם אלא כשאינו משגיח בו הוא פלה מאליו דכתיב תסתיר פניך ובהלון תוסף רוחם יגיעו וגומר. ואחר כך (תלמי ק"ד) תשלח רוחך יבראון וגומר. ואחר כך יהי כבוד יי לעולם ישמח יי במעשיו ואזי השחוק בעולם דכתיב (ס"ג ק"ו) אז ימלא שחוק פיניו ולשוננו רנה. הדא הוא דכתיב ותאמר שרה צחוק עשה לי אלהים לשמוח בישועתו רבי חייא אמר תא חזי עד שהנוף עומד בעולם הזה הוא חסר מן התשלום לאתר שהוא צדיק והולך בדרכי יושר ומת ביושרו נקרא שרה בתשלומי. הגיע לתחיית המתים הוא שרה כדי שלא יאמרו שאחר הוא שהחיה קדשא בריך הוא לאתר שהוא חי ושמח עם השכינה ומעביר הקדוש ברוך הוא היגון מן העולם

בגין לתקנא עמיה מה דאתנטייל
ההיא נשמתא דבר נש כניה ולא
ישתבח מקטרגא על (ר"א ל"ג קריבין
בהאי) עלמא. ורזא עלאה תנינן
הכא. שור פרה עגל עגלה כלהו
ברזא עלאה אשתכחו ובגין כך
בדא מתקנין ליה ודא הוא דכתיב
ידינו לא ישפכה את הדם הזה
וגומר לא שפכה ולא גרימנא
מיתתיה. וברא לה אשתכח
מקטרגא עליהו ובכלא יהיב
קדשא בריך הוא עיטא לעלמא.
תא חזי (א) כגוונא דא ביום ראש
השנה ויום הכפורים דדינא
אשתכח בעלמא איהו קאים
לקטרגא. וישראל בעיין לאתערא
בשופר ולא תעטרא קול דכליל
באש"א ומי"א ורוח"א ואתעבדו
חד ולא שמעא ההוא קול מגו
שופר וההוא קול סלקא עד אתר
דכורסייא דדינא יתבא ובטיש בה
וסלקא. בין דמטא האי קול
מתתא קול דיעקב אתתקן לעילא
וקדשא בריך הוא (דף קי"ד ע"ב) אתער
דחמי. דהא כגוונא דישראל
מתערי לתתא קול חד כליל באש"א
ורוח"א ומי"א דנפקי כחדא מגו
שופר הכי נמי אתער לעילא שופר.
וההוא קול דכליל באש"א ומי"א

ורוח"א

(א) לעיל מ"ד ע"א וכקין פ' אמיר ל"א ע"א :

ולמה יתרגם אותה בהנחה בלבד ולא יתרגם בה הלשון המיוחד לצניפה ממש. ואולי איננו בלשון הארמית, כי גם "הצניפות והרדידים" שבישעיה (ג, כג) תרגם יונתן כתריא, וואין לשניהם לשון בצניף ובמצנפת רק לשון הקדש מצנפתא.

(ז-לג) וגורל אחד לעזאזל. "הר גבוה, צוק קשה, שנאמר [בפסוק כ"ב] ארץ גזרה" – לשון רש"י. ובת"כ [כאן]: "לעזאזל – למקום הקשה שבהרים. יכול ביישוב, ת"ל להלן [בפסוק כ"א] המדברה. ומנין שיהיה צוק – ת"ל [בפסוק כ"ב] ארץ גזרה". ולפי זה יהיה פירוש מלת לעזאזל לקשה, והוא כפול הזי"ן, כמו "עזוז וגבור" [בתהלים כד, חז].

ור"א כתב: "אמר רב שמואל אע"פ שכתוב בשעיר החטאת שהוא לשם [בפסוק ט'] גם השעיר המשתלח הוא לשם. ואין צורך, כי המשתלח אינו קרבן, שלא ישחט. ואם יכלת להבין מלת הסוד שהוא אחר מלת עזאזל תדע סודו וסוד שמו, כי יש לו חברים במקרא. ואני אגלה לך קצת הסוד, ברמז, בהיותך בן ל"ג תדעהו". והנה ר"א נאמן רוח מכסה דבר, אבל אני הרכיל מגלה סודו, שכבר גלו רבותינו אותו במקומות רבים. אמרו בב"ר [סנה, טז]: "ונשא השעיר עליו [בפסוק כ"ב] – זה עשו, שנאמר [בבראשית כג, יא] הן עשו אחי איש שעיר. את כל עונותם – עונות תם, שנאמר [שם כה, כז] ויעקב איש תם". ומפורש מזה בפרקי ר' אליעזר הגדול [פ"מ:ז]: "לפיכך היו נותנין אותו לסמאל שוחד ביום הכפורים שלא יעכב את קרבנם, שנאמר גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, גורלו של הקב"ה לקרבן עולה, וגורלו של עזאזל שעיר חטאת, וכל עונותיהם של ישראל עליו שנאמר [בפסוק כ"ב] ונשא השעיר עליו וגו'. ראה סמאל שלא נמצא בהם חטא ביום הכפורים אמר לפני הקב"ה רבון כל העולמים יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת שבשמים, מה מלאכי השרת יחפי רגל כך הם ישראל יחפי רגל ביום הכפורים, מה מלאכי השרת אין בהם לא אכילה ולא שתיה כך אין בישראל אכילה ושתיה ביום הכפורים, מה מלאכי השרת אין להם קפיצה כך ישראל עומדים על רגליהם ביום הכפורים, מה מלאכי השרת שלום מתווך ביניהם כך ישראל שלום מתווך ביניהם ביום הכפורים, מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא כך ישראל חטא ביום הכפורים, והקב"ה שומע עדותן של ישראל מן הקטיגור שלהם ומכפר על המזבח ועל המקדש ועל הכהנים ועל כל עם הקהל, שנאמר [בפסוק ל"ג] וכפר את מקדש הקדש וגו', ע"כ אגדה זו. והנה הודיעונו שמו ומעשהו. והוא סוד הענין, כי היו עובדי אלהים אחרים, הם המלאכים, עושים להם קרבנות, והם להם לריח ניחוח, כענין שנאמר [ביחזקאל טו, יח-יט]: "ושמני וקטרתי נתת לפניהם... לריח ניחוח ויהי, נאום ה' אלהים". ואתה צריך להתבונן במקרא ובמסורת. והנה התורה אסרה לגמרי קבלת אלהותם וכל עבודה להם, אבל צוה הקב"ה ביום הכפורים ^ט שישלח שעיר

תכלת מרדכי

(ט) שנשלח שעיר במדבר. ע"י ויקרא ג' א', וד' ב'.

כור זהב

[ז] שניהם מצנפתא, כפ' תצוה ¹⁵ מצנפת ואבנט קפיצין דהיינו פרקי איברים וע"כ אין יכולים לישב רק תרגמו אונקלוס ויונתן מצנפתא. לעמוד עיין ערוך ערך קפץ אחרון ¹⁶ ורש"י דניאל ז' [מלאכי השרת אין להם קפיצה, נ"ל שצ"ל ט"ז].

(15) תצוה כ"ח, פסוק ל"ז ופסוק ל"ט. (16) וז"ל: בראשית רבה פ' ס"ה, אין להם קפיצין וכו' כלומר אין להם פרקים, עכ"ל. (17) וז"ל: המלאכים נקראו העומדים. שנאמר ביו העמדים האלה (זכריה ג', ז'). מפני שאיז להם קפיצים. עכ"ל.

במדבר לשר המושל במקומות החרבן, והוא הראוי לו, מפני שהוא בעליו ומאצילותו כחו יבא חורבן ושממון, כי הוא העילה לכוכבי החרב והדם והמלחמות והמריבות והפעעים והמכות והפרוד והחרבן, והכלל – ינפש לגלגל מאדים, וחלקו מן האומות עשו שהוא עם יורש החרב והמלחמות, ומן הבהמות יי' השעירים והעזים, ובחלקו עוד השדים הנקראים מזיקין בלשון רבותינו (בברכות ג, א ועוד) ובלשון הכתוב ולהלן יי' ז' שעירים, כי כן יקרא הוא ואומתו שעיר. ואין הכוונה בשעיר המשתלח שיהיה קרבן מאתנו אליו חלילה, אבל שתהיה כוונתנו לעשות רצון בוראנו שצונו בכך. והמשל, כמי שעשה סעודה למלך וצוה המלך את האיש העושה סעודה ייתן מנה לעבדי פלוני, שאין העושה הסעודה נותן כלום לעבד ההוא ולא לכבודו יעשה עמו, רק הכל נתן למלך והמלך נותן פרס לעבדו ושומר זה מצותו ועשה לכבוד המלך, כל אשר צוה עשה, ואמנם המלך לחמלתו על בעל הסעודה רצה שיהיו כל עבדיו נהנים ממנה, שיספרו בשבחיו ולא בגנותו. וזה טעם הגורלות, כי אלו היה הכהן מקדיש אותן בפה לה' ולעזאזל היה כעובד אליו ונודר לשמו, אבל היה מעמיד אותם לפני ה' פתח אהל מועד (בפסוק יז), כי שניהם מתנה לה' והוא נתן מהם לעבדו החלק אשר יבא לו מאת השם, הוא הפיל להם בגורל וידו חלקתה להם, כענין שנאמר (במשלי טו, לג) "בחיק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו", וגם אחרי הגורל היה מעמידו לפני ה' לומר שהוא שלו ואין אנחנו מכוונים בשלוחו אלא לרצון לשם, כמו שאמר (בפסוק יז) יעמד חי לפני ה' לכפר עליו לשלח אותו וגו'. ולכך לא נשחט אותו אנחנו כלל. ותרגם אונקלוס (בפסוק ח) לשמא דה' ולעזאזל, כי האחד לשם ה' ולא לו והשני לעזאזל ולא לשמו של עזאזל. ומפני זה אמרו רבותינו (בת"כ להלן יח, ד) ב"חקות יי'", "דברים שיצר הרע מקטרג בהם ואומות העולם משיבין עליהם – לבישת שעטנו ופרה אדומה ושעיר המשתלח". לא מצאו בקרבנות תשובה לאומות העולם עלינו, כי הם על אשי ה', אבל בשעיר המשתלח ישיבו עלינו כי יי' יחשבו שאנחנו עושים כמעשיהם. וכן בפרה אדומה מפני שהיא נעשית מחוץ למחנה

תכלת מרדכי

(י) נפש לגלגל מאדים. ע"י סוף יתרו¹⁸.
 (יא) השעירים והעזים. ע"י י"ז ד'.
 (יב) תן מנה אחת לעבדי פלוני. ע"י שמיני ט' ד'.
 (יג) יחשיבו שאנו עושים כמעשיהם. ע"י סוף פרשת שופטים¹⁹.

18) שם כ' כ"ב, דנאמר שם: "ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית כי חרובך הנפת עליה ותחללה", וז"ל בתור: כי חרובך הנפת עליה, לאסור בהם נגיעת הברזל, כמו שנאמר אבנים שלמות תבנה את מזבח ה' אלהיך (דברים כו ז), לא תניף עליהן ברזל (שם ה). והזכיר כאן הברזל בלשון חרב, כי כל כלי ברזל אשר בהם פיות כורתות יקראו חרב. יאמר בסיף, ויעש לו אהוד חרב ולה שני פיות (שופטים ג טז), ובאזמל, קח לך חרב חדה (יחזקאל א א), ויאמר בכשיל וכלפות אשר יסתרו בו הבנין ומגדלותיך יתן בחרותיו (שם כו ט), וכן זה המסתת אבנים יקראו חרב. וטעם המצוה בדברי רבותינו (במכילתא כאן) להדור מצוה שלא יונף המקצר על המאריך. ור"א אמר שלא ישאר הנפסל מן האבן כאשפתות והמקצת בנוי כמזבח השם, או שלא ילקח ממנה לעשות מזבח לע"ז כי עובדיה יעשו כן אולי יצליחו. והרב אמר במורה הנבוכים (ג מה) שהיא הרחקה, שלא יבאו לעשות בהן צורה ותהיה אבן משכית, כי היה כן מנהג עובדי ע"ז. ואני אומר כי טעם המצוה, בעבור היות הברזל חרב והוא המחריב העולם, ולכן נקרא כך. והנה עשו אשר שנאו השם (מלאכי א ג) הוא היורש החרב, שאמר לו ועל חרובך תחיה (בראשית כז מ), והחרב הוא כחו בשמים ובארץ, כי במאדים וכמזלות הדם החרב יצליח, ובהם תראה גבורתו, ולכן לא יובא בית ה'. וזהו הטעם שהזכירו הכתוב בפירוש אשר לא תבנה אתהן גזית, כי בהניפך עליהם שום ברזל לעשותם כן הנפת עליה חרובך המרצח ומרבה חללים וחללת אותה. ומפני זה לא היה כמשכן ברזל, כי גם יתידותיו שהיו טובות יותר מברזל, עשה נחשת. וכן בבית עולמים לא נעשה בו כלי ברזל מלבד הסכינים, כי השחיטה אינה עבודה וכו', עכ"ל. 19) שם כ"א ה', דנאמר שם: "ונגשו הכהנים בני לוי" וגו', וז"ל בתור: ד' וענין העריפה (של עגלה ערופה), אמר ר"א שהשם צוה לעשות כן על העיר הקרובה כי לולי שעשו עבירה כדומה לה לא נזדמן שיהרג אדם קרוב מהם, ומחשבות ה' עמקו לאין קץ אצלנו וכו'. ולפי דעתי, יש בו טעם כענין הקרבנות הנעשים בחוץ שעיר המשתלח ופרה אדומה, ולפיכך מנו חכמים עגלה ערופה מכלל החוקים, עכ"ל.

אור החיים

גופו הנבנה מהארץ. ממוצא דבר אתה יודע, *שלא יגע חרבו של מלאך המות בגופו של צדיק, עד כאן יעודי הפטירה ומנוחת הגוף. ואומרו 'ורדפתם' מכאן מתחיל פועל הרוחניות הנעלם המושג מעסק התורה, דע כי התעצמות עסק התורה ומעשה המצות הוא לברר ניצוצי הקדושה וליחד ענפיה אחד אל אחד, אשר לסיבת אחיזת הקליפות ימנע הדבר בסוד אומרו¹⁶⁷ 'עונותיכם היו מכדילים בינכם' וגו'. *ועיין מה שפירשתי בפרשת יתרו¹⁶⁸ בפסוק 'והייתם לי סגולה', ויתייחסו הקליפות בשם 'שונאים ואויבים'. ועיין מה שפירשתי במאמרם ז"ל בפסוק¹⁶⁹ 'כי הגה אויבך ה', ויערבו לך דברי אלהים חיים. וכאן הודיע הכתוב כי באמצעות עסק התורה והמצוות ירדפו את אויביהם 'ונפלו' וגו' ותאבד הטומאה כמאמר¹⁷⁰ 'ואת רוח הטומאה אעביר' וגו'. ואומרו 'לחרב' על דרך אומרו¹⁷¹ 'איש חרבו על ירכו', ואמרו ז"ל¹⁷² *שהשומר כריתו לבל נוגע כמה שלא הורשה זה יש בח בו להמית ולאבד אויבי ה' ברוח

רכות. ודבר זה הוא יעוד גדול שינוח הגוף בקבר שאמרו ז"ל¹⁶⁴ קשה רימה בבשר המת כמחט בבשר החי. *ויש לך לדעת כי כל גברא ירגיש כפי שיעוד תכונתו אשר כוננו יוצרו.

ואומרו 'והשבתי חיה רעה מן הארץ' הוא רוח הטומאה הנקראת 'חיה רעה' שהיא חיוניות רע בחינת הטומאה השורה על הגוף אחר מיתה, שלזה ציוה ה' שהנוגע במת או הנכנס לאוהל יטמא שבעה ימים, הכתיב ה' כי תסגיל התורה והמצות להשבית רוח הטומאה מן הגוף, ותמצא שאמרו ז"ל¹⁶⁵ *יום שמת רבי במלה טומאה.

ואומרו 'וחרב לא תעבור בארצכם', נתן הכתוב טעם להשבית הטומאה, הוא כי טומאה זו עיקרה הוא לצד שנשחט האדם בחרבו של מלאך המות הפגומה, שבוה נעשה נבילה והנבילה מטמאה ונשלכת לכלב דכתיב¹⁶⁶ 'לכלב תשליכו', והטומאה היא בחינת הכלב, אבל ההולכים בתורת ה' כמצטרך, חרב לא תעבור בארצכם, שהוא

164 שבת יג, ב וע"ע ברכות יח, ב. 165 כתובות קג, ב. 166 שמות כב, ל. 167 ישעיה גט, ב. 168 יט, ה. 169 תהלים צב, י. 170 זכריה יב, ב. 171 שיר השירים ג, ת. 172 תקוני זוהר תיקון ז.

ויש לך לדעת. ר"ל ואל תתמה איך הדומם ירגיש בחמה לו"א כי כל גברא ירגיש כפי שיעוד תכונתו ואף הדומם יוכל להרגיש, וכ"כ רבינו בראשית (ב, ב) 'ולך לדעת כי כל אשר ברא ה' בעולמו יצר ה' בו בחינת ההשכלה וההבחנה כפי בחינתו בעלי חיים מדברים ובלתי מדברים וצומח ודומם יש לכל אחד כח ההשכלה להכיר יוצרו כפי השגתו. יום שמת רבי במלה טומאה. בגמ' שם 'במלה קדושה' ועי' תוס' שם ד"ה אותו היום שמביא מירושלמי ברכות פ"ג ה"א דכשמת רבי הכריז ר' ינאי אין כהונת היום. שלא יגע חרבו של מה"מ בגופו של צדיק. וכ"ה בסוטה (ט, א) שלא רק משה אהרן ומרים מתו בנשיקה והקב"ה התעסק בהם אלא אף כל הצדיקים, ודרשו זה מקרא (ישעיה נח, א) 'זהלך צדקך לפניך', ובשיה"ש רבה (א, ב) כתב 'שאר כל הצדיקים מנין, ישקני מנשיקות פיהו'. ועיין מה שפירשתי. עיין מש"כ רבינו שמות (יט, ה). שהשומר בריתו. עיין זהר בשלח (פא, א) בפסוק 'ויאמר אם שמע תשמע', בהקדמת תקו"ו (יא, א) 'מאן דנמיר ברית אש קרי איש צדיק תמים'.

בעולם התיקון יהיה בשביעית מנוחה גמורה
כי תבואו אל הארץ ושבתה הארץ שבת לה'. וכפל
הענין שש שנים תזרע שדך וגו' שבת שבתון יהי לארץ,
שבת לה' שדך לא תזרע וגו' שנת שבתון יהי לארץ הנה הארץ
עובדת ב' עבודות, א' לגדל כל זרע ועשב להחיות כל בעלי
חיים, ושנית לקבל ישני עפר, ובשנה השביעית שבתה ממלאכה
א' עבודת האדם אבל לא שבתה מעבודתה לה' לקבל הנקברים,
אך לעולם התיקון יבולע המות ותשבות מעבודה א' לעולם כי
לא ימותו ולא יקברו, אך עבודת האדם תעבוד עולם כמנהגו
נוהג, ובשנה השביעית יהיה שביתה גמורה לא זה ולא זה. והנה
שמיטה נאמרה בסיני ושם היה חירות ממלאך המות (כע"ז ה').
ע"כ כי תבואו אל הארץ ושבתה הארץ מיד שבת לה' דהיינו
שלא ימות אדם ולא יקבר בארץ אך שש שנים תזרע שדך וגו'
ובשנה השביעית שבת שבתון בכפל שביתה יהי לארץ א' שבת
לה' כנ"ל, ועוד שדך לא תזרע וגו' שנת שבתון יהי לארץ דייקא
מלבד שבת ה' היינו מקבורת מתים עוד יהיה שבת הארץ
מזריעה וקצירה ע"כ קרי לי' שבת שבתון בכפל.

ומסיים, והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ע"ד שאני מפרש בפ'
בחקותי, ואכלתם לחמכם לשובע ונתתי שלום בארץ,
דאחז"ל (ב"ר פנ"ד) דכתי' ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים
אתו אלו פרעושים ויתושים, וכל אלו מסטרא דקליפה דמוציאה
הארץ ועי"ז אינם נאכלים הרבה ירקות ופירות מפני התולעים
והשרצים, ואמר לעולם התיקון בב"א, ואכלתם לחמכם לשובע
מבלי חשש תולעים כי ונתתי שלום בארץ מבלי אויבים
הלוחמים פרעושים ויתושים והיינו והיתה שבת הארץ לכם
לאכלה שתשבות הארץ מלהוציא שרצים כאילו ועי"ז יהיה
לכם לאכלה וכתי' (שמות כ"ג) ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל
חית השדה, ואמרו חית חקל תפוחים לעה"ב.

והענין כי הסברתי מ"ט חסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמת בלי תשלום שכר, כי עיקר שכר הוא לדבקה בו ית' והנותן פרוטה לעני מחיהו ועוזרהו לעבוד ה' עוד שנים רבות וקונה לעצמו העני חיי הע"ב ע"ד ותאכל ותשבע ותותר ותאכל בעה"ז ותשבע לימות המשיח ותותר לעה"ב (שבת קיג:) כי ע"י אכילה שהאכילה בועז נכנסה תחת כנפי השכינה וסופה לירש חיי עה"ב וימות המשיח.

והנה בהגיע זמן המקווה ההוא והעני יזכה לחלקו בעה"ב ע"י אלו שסייעוהו בעה"ז, ע"כ גם הם יהנו מחלקו ודביקתו בה' אשר גרמו לו וכן בדין והיינו שכרם. אך הג"ח עם המת לקוברו אינו מסייעו לעה"ב כי במתים חפשי (שבת ל'). א"כ אין לו לקוות שכר אמיתי הנ"ל ע"כ נקרא חסד של אמת. והנה יתר הוא לשון עה"ב כנ"ל ותותר לעה"ב היינו דכתיב ואכלו אביוני עמך ובזכות זה ויתרם הוא עה"ב תאכל אתה חית השדה כשתחי' בחקל תפוחים בג"ע.

(דרוש לח"ק ל"ב בעומר תקפ"ט לפ"ק - פרי' בהר עמוד 562)

בעזן שמיטה בא עניות

השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך וגו'. הנה אין בטבע כלל שיהי' שום עני בא"י כי ירבה אנשים מחול אשר על הים ומכוכבי השמים ממעל וירבו כחול ימים לא יצר להם המקום דארץ צבי כתוב והיא מתרחבת ליושביה באופן שיגיע לכל אחד חלק מה, מ"מ יהיה בו ספוק מזון מאכולת לביתו כי תתן הארץ יבולה. ועל כן כתוב נפתלי אילה שלוחה שפירות ארץ ישראל ממהרת להוציא פירותיה [רש"י ויחי] ומשום כן נקראו מאכלי ארץ ישראל כצבי וכאיל, צבי ע"ש התרחב ארצה ואיל ע"ש פירותיה, וא"כ לא יצויר אביון כי אם באחד בשני דברים, או כי האיש ההוא שגה במצות שביעית כמ"ש חז"ל פ"ק